

Accountantsverslag 2016

GEMEENTE HELLENDOORN

10 juli 2017

Accountantsverslag 2016

GEMEENTE HELLEDOORN

Aan de raad van de gemeente Hellendoorn
t.a.v. de raadsgriffier Karin Zomer
Postbus 200
7440 AE Nijverdal

Hengelo, 10 juli 2017

Kenmerk: RB/WP/AMT/1053183/005

Geachte leden van de raad,

In het kader van de aan ons verstrekte opdracht tot controle van de jaarrekening 2016 van de gemeente Hellendoorn, ontvangt u hierbij ons accountantsverslag 2016 van uw gemeente. Dit verslag bevat onze belangrijkste bevindingen uit de controle van de jaarrekening 2016.

Met dit verslag willen wij u zo goed mogelijk informeren en ondersteunen in de uitoefening van uw controlerende taak. De onderwerpen, die in dit verslag aan de orde komen, hebben onderdeel uitgemaakt van onze overwegingen bij de bepaling van de aard, het tijdstip van uitvoering en de diepgang van de controlemaatregelen die zijn toegepast bij de uitvoering van de controle van de jaarrekening. De in dit verslag opgenomen bevindingen doen geen afbreuk aan ons oordeel over de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening 2016.

Onze bevindingen en aanbevelingen hebben wij op 26 juni 2017 afgestemd met de verantwoordelijke wethouder en een ambtelijke afvaardiging. Een afschrift van dit verslag is toegezonden aan het college van burgemeester en wethouders.

Vanzelfsprekend zijn wij graag bereid om deze rapportage nader toe te lichten.

Hoogachtend,

BDO Audit & Assurance B.V.

namens deze,

w.g. drs. R.H. (Rob) Bouman RA

Inhoudsopgave

1. Dashboard accountantscontrole

2. Strekking controleverklaring

3. Top 5 aandachtspunten voor 2017

4. Uw financiële positie vergeleken

5. Belangrijkste bevindingen 2016

Bijlagen

1. Dashboard accountantscontrole

Ons oordeel	Top 3 aandachtspunten voor 2017	Saldo van baten en lasten 2016: € 916.000												
<ul style="list-style-type: none"> De jaarrekening 2016 is niet getrouw en niet rechtmatig. We zijn voornemens een afkeurende controleverklaring te verstrekken; We hebben de jaarrekening gecontroleerd met een materialiteit van € 0,9 mln. Onzekerheden in het sociaal domein € 1,1 mln. Fout in voorziening APPA (niet volledig) € 2,5 mln. Fout in grondexploitatie (looptijd langer dan voorschreven) € 2,1 mln. Fouten in aanbestedingen € 0,4 mln. Wij hebben geen bevindingen ten aanzien van de SiSa-bijlage. Er is geen sprake van fouten in de WNT-verantwoording. 	<ol style="list-style-type: none"> Sociaal domein: grip en zicht krijgen op besteding budgetten sociaal domein en beheersing daarvan inclusief vaststellen van prestatieverlevering. Waardering grondpositie bedrijventerrein en BBV voorschriften met betrekking tot 10 jaarstermijn inzake Hellendoorn Noord 1^e fase. Versterken beheer en organisatie IT beheeromgeving. 	<table border="1" data-bbox="1676 388 2374 591"> <thead> <tr> <th>(alle bedragen * € 1.000)</th> <th>Begroting na wijziging</th> <th>2016</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Totale lasten</td> <td>91.948</td> <td>89.277</td> </tr> <tr> <td>Totale baten</td> <td>92.174</td> <td>90.193</td> </tr> <tr> <td>Resultaat</td> <td>325</td> <td>916</td> </tr> </tbody> </table> <p>De jaarrekening 2016 heeft een positief resultaat van € 916.000. Gezien het totaal van de exploitatie ad € 91,9 miljoen is dit een beperkte afwijking van 1%. In de jaarstukken zijn op pagina 13 de belangrijkste afwijkingen toegelicht.</p>	(alle bedragen * € 1.000)	Begroting na wijziging	2016	Totale lasten	91.948	89.277	Totale baten	92.174	90.193	Resultaat	325	916
(alle bedragen * € 1.000)	Begroting na wijziging	2016												
Totale lasten	91.948	89.277												
Totale baten	92.174	90.193												
Resultaat	325	916												
Transitie in het sociaal domein	Belangrijkste bevindingen 2016	Analyse van uw financiële positie												
<ul style="list-style-type: none"> Door de gemeente Hellendoorn zijn veel inspanningen verricht om beter zicht te krijgen op budgetten en de beheersing te verbeteren. Er is een plan opgesteld om een oordeel mogelijk te maken over de juistheid en rechtmatigheid van geleverde zorg. Kern hiervan is dat zorginstellingen actief zijn benaderd om zicht te krijgen op geleverde prestaties in relatie tot gefactureerde bedragen. Aandachtspunten geconstateerd ten aanzien van de interne beheersing binnen het sociaal domein. Opvolging monitoren wij bij de controle 2017. 	<ul style="list-style-type: none"> In 2016 veel verkopen gerealiseerd in woningbouwlocatie "Aan de Tuinen". Een risico blijft de uitgifteplanning van bedrijventerrein in relatie tot de hiervoor opgestelde prognoses en onderzoeken van de provincie. Opgave voor de komende 3 jaar bedraagt 6 ha. De complexen Hellendoorn Noord fase 2/3 + Kruidenwijk Zuid fase 2/3 en Derde Kampsweg zijn conform het BBV overgeheveld naar de materiële vaste activa (€ 551.494); Complex Hellendoorn Noord fase 1 heeft een langer dan voorgeschreven looptijd van 10 jaar. Fout mee genomen in rechtmatigheidsoordeel. We kunnen instemmen met de schattingen die door het college zijn gemaakt bij het opstellen van de jaarrekening, met uitzondering van de looptijd van Hellendoorn Noord Fase 1 en de schatting ten aanzien van de voorziening APPA. 	<h3>Solvabiliteitsratio</h3> <table border="1" data-bbox="1676 942 2374 1156"> <thead> <tr> <th>Periode</th> <th>Solvabiliteitsratio</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Gemid. NL*</td> <td>31,9%</td> </tr> <tr> <td>JR 2016</td> <td>10,8%</td> </tr> <tr> <td>Begr. 2017</td> <td>9,0%</td> </tr> <tr> <td>JR 2015</td> <td>8,5%</td> </tr> <tr> <td>Begr. 2016</td> <td>5,4%</td> </tr> </tbody> </table>	Periode	Solvabiliteitsratio	Gemid. NL*	31,9%	JR 2016	10,8%	Begr. 2017	9,0%	JR 2015	8,5%	Begr. 2016	5,4%
Periode	Solvabiliteitsratio													
Gemid. NL*	31,9%													
JR 2016	10,8%													
Begr. 2017	9,0%													
JR 2015	8,5%													
Begr. 2016	5,4%													

2. Strekking controleverklaring

2.1 Strekking controleverklaring

2.3 Proces totstandkoming jaarrekening

2.2 Overzicht controleverschillen

2.1 Strekking controleverklaring

Controleverklaringen	Wij zijn voornemens om bij de jaarrekening 2016 van de gemeente Hellendoorn een afkeurende controleverklaring af te geven met betrekking tot de getrouwheid en rechtmatigheid.
De jaarrekening is niet getrouw	Een afkeurende verklaring met betrekking tot getrouwheid betekent dat de jaarrekening 2016 geen getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2016 als van de activa en passiva per 31 december 2016 in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) voor Provincies en Gemeenten.
De jaarrekening is niet rechtmatig	Een afkeurende verklaring met betrekking tot rechtmatigheid betekent dat de verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in de jaarrekening 2016 niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen en in overeenstemming zijn met de relevante wet- en regelgeving.
Gewijzigde controleverklaring	<p>Mede ingegeven door de financiële crisis, is in de maatschappij de vraag ontstaan om een uitgebreidere en meer begrijpelijke controleverklaring. De NBA heeft hier invulling aan gegeven middels de aangepaste Controle en Overige Standaarden (COS) 700/701. Hierin zijn regels opgenomen ten aanzien van de nieuwe opzet van de verklaring, die vanaf januari 2016 verplicht is voor Organisaties van Openbaar Belang (OOB's) ofwel beursgenoteerde bedrijven. BDO heeft besloten deze controleverklaring ook al dit jaar te gaan hanteren voor alle overige klanten. De nieuwe controleverklaring kent de volgende wijzigingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ het oordeel is aan het begin opgenomen; ▪ de verklaring geeft ruimte voor het benoemen van kernpunten in de controle; ▪ in de controleverklaring kan tevens informatie worden opgenomen omtrent de continuïteitsveronderstelling; ▪ tevens is meer aandacht mogelijk voor de materialiteit; ▪ de verklaring geeft expliciet aan dat de andere informatie dan de jaarrekening niet gecontroleerd is; ▪ de verklaring is beter leesbaar. <p>Omdat de materialiteit wettelijk is bepaald en de continuïteit voor overheden minder relevant is (overheden kunnen niet failliet gaan), zijn deze elementen niet opgenomen in uw verklaring. De kernpunten zijn weergegeven in ons accountantsverslag, dat openbaar beschikbaar is. Indien u dat op prijs stelt, zijn wij graag bereid een toelichting te geven op de wijzigingen in de controleverklaring.</p>
Geen bevindingen in de SiSa-bijlage	Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2016. Op grond van ons onderzoek hebben wij bij uw specifieke uitkeringen geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden.
Jaarverslag is verenigbaar	<p>Wij hebben als controlerend accountant getoetst of:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het jaarverslag voldoet aan de relevante wet- en regelgeving (onderdeel I); - het verenigbaar is met de jaarrekening (onderdeel II); - geen materiele onjuistheden in het jaarverslag zijn gebleken in het licht van de tijdens de controle van de jaarrekening verkregen kennis en begrip omtrent de gemeente en zijn omgeving (onderdeel III). <p>Op basis van de door ons verrichte werkzaamheden hebben wij geen bevindingen op deze aspecten m.b.t. het jaarverslag.</p>

2.2 Overzicht controleverschillen

Ongecorrigeerde controleverschillen			
Post/omschrijving van de toelichting	Fouten (* € 1.000)	Onzekerheden (* € 1.000)	Verwijzing
Getrouwheid			
WMO en Jeugdzorg, geen onderbouwing voor prestatielevering (verantwoording nog niet ontvangen)		€ 750	Zie pagina 17
Prestatielevering PGB (niet aan kunnen tonen door afkeurende verklaring bij SVB)		€ 335	Zie pagina 19
Op basis van informatie SVB is de last in de jaarrekening voor de PGB's te hoog	205		Zie pagina 28
Voorziening APPA niet volledig opgenomen voor ingegane pensioenen	2.469		Zie pagina 28
Grondexploitatie, looptijd Complex Hellendoorn Noord fase 1 langer als voorgeschreven 10 jaar	2.137		Zie pagina 22
Totaal getrouwheid	4.811	1.085	
Rechtmatigheid			
Ongesaldeerde getrouwheidsfout/onzekerheid is tevens rechtmatigheidsfout/onzekerheid	4.811	1.085	Zie hierboven
Niet naleving EU - aanbestedingsregels	427		Zie pagina 29
Totaal rechtmatigheid	5.238	1.085	
Materialiteit (1% voor fouten / 3% voor onzekerheden)	892	2.676	
Uitvoeringsmaterialiteit (50% van de materialiteit)	446	1.338	
Door de raad vastgestelde rapporteringstolerantie	80	80	

2.2 PRESENTATIEFOUTEN INZAKE NALEVING BBV

Ongecorrigeerde controleverschillen			
Post/omschrijving van de toelichting	Fouten (* € 1.000)	Onzekerheden (* € 1.000)	Verwijzing
Onderstaand betreffend diverse presentatiefouten in de jaarrekening 2016. Deze fouten hebben geen impact op het resultaat en het vermogen van de gemeente Hellendoorn. Wij rapporteren deze fouten wel omdat op deze aspecten niet wordt voldaan aan het BBV.			
- Desinvesteringen zijn bijdragen van derden in het verloopoverzicht	€ 1.630		
- Desinvesteringen De Peppel en Prins Bernardschool niet juist verwerkt in het verloopoverzicht;	€ 1.100		
- Overheveling NIEG naar MVA niet via her rubricering maar als investering;	€ 551		
- Afwaardering van parkeermeters verantwoord als afschrijving in plaats van afwaardering;	€ 545		
- Investerings in opwaardering Rijksweg 35 is bijdrage activa van derden en geen materiele vaste activa	€751		
- Langlopende post inzake vooruitbetaalde bedragen onderhoud VRI rijk als kortlopend gepresenteerd	€ 189		
- Nog te betalen zijn overlopende passiva in plaats van kortlopende schulden	€ 7.361		
- Verloopoverzicht vooruitontvangen bedragen voldoet niet aan de BBV vereisten			
- Toelichting nominale waarde van de uitkomsten van de grex niet toegelicht in de paragraaf grondbeleid; daarnaast een aantal zaken die in jaarrekening moeten worden toegelicht die alleen in de paragraaf staan;			

2.3 Proces totstandkoming jaarrekening

Moeizaam controleproces

Totstandkoming jaarrekening 2016

Vanaf het boekjaar 2016 heeft de Raad ons benoemd als accountant van de gemeente Hellendoorn. Als wij terugkijken op het proces van de totstandkoming van de jaarrekening en de controle hierop, zien wij als aandachtspunt dat het controlerende vermogen ten aanzien van de jaarrekening van de gemeente verbeterd kan worden.

De controle van de jaarrekening 2016 is moeizaam verlopen. De totstandkoming van de jaarrekening en de onderbouwing van diverse posten hierin is decentraal georganiseerd. Informatie moet soms 'ver' weg komen uit de organisatie, waardoor de interne aanlevertermijnen niet altijd gehaald worden en het relatief veel tijd kost om soms eenvoudige vragen beantwoord te krijgen. Wij constateren dat intern geen centrale toetsing plaatsvindt op de kwaliteit van de aangeleverde documentatie, maar dat alleen sprake is van centrale coördinatie. Mede omdat dit ook voor ons het eerste jaar was heeft dit gedurende het jaarrekeningproces (zowel intern als extern) extra inspanningen gekost om de juiste, volledige en kwalitatief goede informatie alsnog boven water te krijgen vanuit de verantwoordelijke afdelingen.

Uiteindelijk blijkt, na diverse afstemmingen, dat onderbouwingen kwalitatief voldoende zijn, met uitzondering van de door ons gerapporteerde fouten. Daarbij kunnen wij niet garanderen dat de afgesproken doorlooptijden op deze wijze gehaald blijven worden en zullen wij volgend jaar meer (doorloop) tijd nodig hebben om de controle af te ronden.

Wij adviseren het zelf controlerende vermogen rondom de totstandkoming van de jaarrekening te versterken. Dit om juist de "basis" van de interne beheersing in uw organisatie sterker te borgen teneinde de benodigde focus naar de toekomst goed en betrouwbaar te kunnen laten verlopen. Daarvoor gaan wij graag vroegtijdig met u in gesprek om het jaarrekeningtraject voor het jaar 2017 efficiënter te laten verlopen.

Vertraging in controletraject door WNT en sociaal domein

Naast de hiervoor genoemde reden, heeft het controletraject enige vertraging opgelopen doordat pas laat duidelijkheid ontstond over de verwerkingswijze van bevindingen binnen het sociaal domein (vaststellen levering zorg via prestatieverklaringen) en de voorziening APPA. Daarnaast zijn een aantal correcties doorgevoerd in de WNT verantwoording. De ontvangst en de verwerking van de verklaringen van de zorginstellingen in het kader van het sociaal domein bracht echter enige vertraging met zich mee. In de ontvangen brieven van de SVB staat per gemeente een geschatte onrechtmatigheidsfout opgenomen voor zowel WMO als Jeugdzorg, de wijze waarop wij deze in onze controle moesten meewegen heeft vertraging opgelopen omdat hiervoor een landelijk standpunt bepaald diende te worden.

3. Top 3 aandachtspunten voor 2017

Inleiding

Naar aanleiding van onze controle van de jaarrekening 2016 hebben wij een aantal bevindingen en aanbevelingen over het afgelopen boekjaar weergegeven. Daarnaast willen wij, vanuit onze natuurlijke adviesfunctie, de volgende top 3 van aandachtspunten voor het komende jaar benoemen.

1. Sociaal Domein	<p>Sociaal domein blijft uw aandacht vragen</p> <p>Het boekjaar 2016 is het tweede jaar dat de gemeente verantwoordelijk is voor de decentralisaties van het sociaal domein. Het jaar 2015 was een transitiejaar met de nodige aanloopproblemen. In 2016 zijn duidelijk verbeteringen zichtbaar en zijn er grote stappen gezet. De gemeente Hellendoorn is hier actief mee bezig geweest. We constateren daarbij ook dat landelijk nog veel problemen zijn met het tijdig verkrijgen van verantwoordingsinformatie van zorginstellingen. De gemeente Hellendoorn is hier bij het opstelproces van de jaarrekening 2016 ook mee geconfronteerd.</p>
2. GREX	<p>Waardering grondposities bedrijventerreinen</p> <p>De economie trekt langzaam aan, waardoor grondposities met een woonbestemming naar verwachting de komende jaren sneller verkocht kunnen worden. Dit geldt echter niet voor grondposities met bedrijventerreinen als bestemming. Gemeente Hellendoorn heeft reeds geschrapt in harde plancapaciteit, echter resteert nog een ambitieuze opgave om in de komende 3 jaar 6 hectare af te zetten.</p> <p>De looptijd van een grondexploitatiecomplex mag maximaal 10 jaar bedragen (dit is nieuw met ingang van 2016). Wij hebben vastgesteld dat dit voor complex Hellendoorn Noord niet correct is toegepast. Dit complex kent een looptijd t/m 2030 en overschrijdt daarmee de voorgeschreven 10 jaarstermijn. In hoofdstuk 5.4 zullen wij deze bevinding nader uiteenzetten.</p>
3. IT	<p>IT-omgeving voldoet niet aan de te stellen vereisten.</p> <p>Voor wat betreft de interne beheersing ten aanzien van de IT constateren we dat op dit punt nog veel stappen gezet kunnen worden. Voor de algemene beheersing van de IT omgeving hebben we gekeken naar de aspecten logische toegangsbeveiliging, wijzigingenbeheer en continuïteit. Hierbij komen we tot de conclusie dat controles en processtappen op dit vlak niet worden uitgevoerd, dan wel niet zichtbaar worden vastgelegd. Voor de accountantscontrole betekent dit dat we niet gebruik konden maken van de digitale autorisaties en vastleggingen en hierdoor meer gegevensgerichte werkzaamheden hebben uitgevoerd.</p>

4. Uw financiële positie vergeleken

4.1 Resultaat 2016

4.2 Uw financiële positie vergeleken

4.3 Toelichting op uw financiële positie

4.1 Resultaat 2016

Resultaat 2016 bedraagt € 0,9 miljoen

Resultaat 2016 Het saldo van de jaarrekening van de gemeente Hellendoorn over het jaar 2016 bedraagt € 643.000 voordelig. In het onderstaand overzicht is het resultaat in het kort weergegeven:

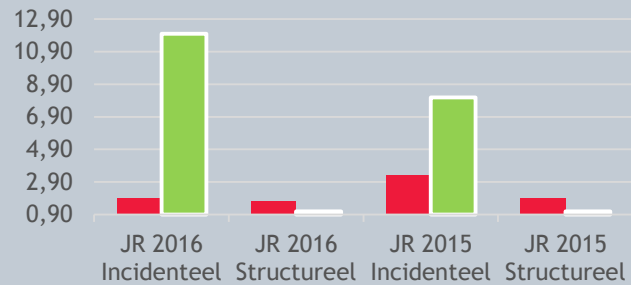
Rekening van baten en lasten	Begroot vóór wijziging	Begroot na wijziging	Realisatie 2016
<i>(alle bedragen * € 1.000,-)</i>			
Baten	83.724	89.545	87.728
Lasten	83.125	86.304	82.553
Saldo baten en lasten programma's	(599)	(3.241)	(5.175)
Onttrekkingen aan reserves	478	2.629	2.465
Stortingen in reserves	1.078	5.544	6.724
Resultaat	0	325	916

Voorspellend vermogen begroting binnen acceptabele grenzen

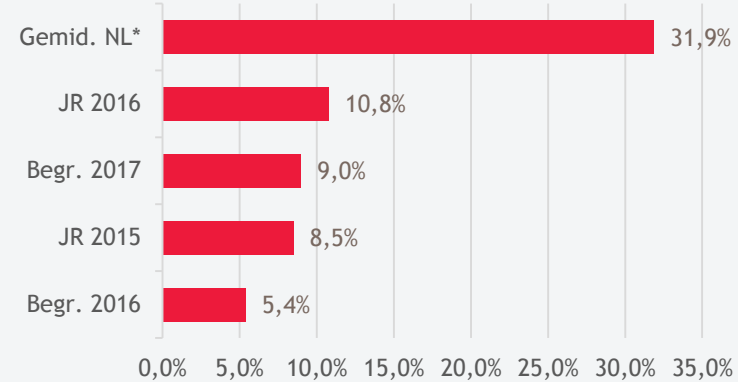
Het resultaat 2016 wijkt ongeveer 1% af van de totale begrote lasten (na wijziging). Op basis van onze ervaringsnorm bij overheidsorganisaties is een afwijking van 2-3% van de begroting acceptabel en inherent aan een begrotingsproces. De afwijkingen en verschillen worden transparant toegelicht. Voor een uitgebreide analyse van het resultaat verwijzen wij naar de toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening.

4.2 Uw financiële positie vergeleken

Weerstandvermogen vs Risico's

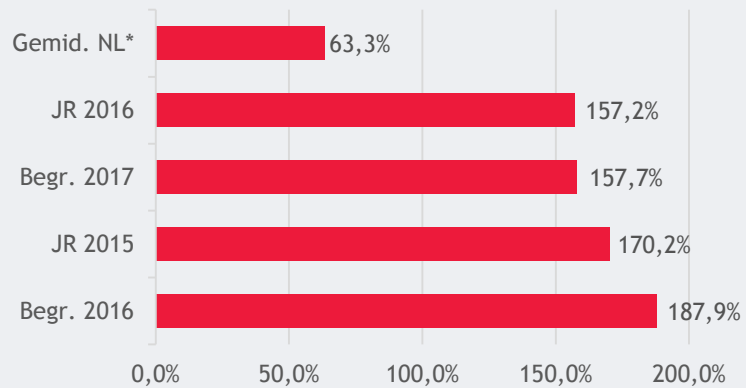

Solvabiliteitsratio

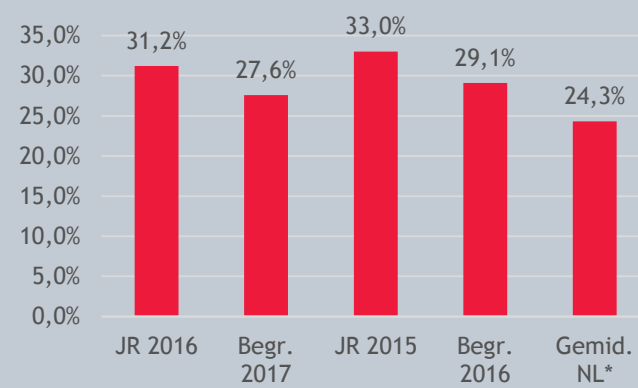

* De bron voor de gemiddelden in Nederland (2014) is het dashboard op www.waarstaatjegemeente.nl

Netto schuldquote

Ratio grondexploitatie

4.3 Toelichting op uw financiële positie

Belangrijkste ratio's gemeente Hellendoorn nader geanalyseerd

Ratio
weerstandsvermogen

Uit uw eigen analyses trekt u de conclusie dat voldoende weerstandsvermogen aanwezig is om incidentele risico's op te vangen

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing is een analyse opgenomen van de risico's die de gemeente Hellendoorn loopt. Deze risico's zijn 'op geld gezet' en afgezet tegen het incidentele en structurele weerstandsvermogen van de gemeente. Hoewel het 'op geld zetten' van risico's per definitief een subjectieve aangelegenheid is, geeft het wel een indicatie van de risico's die de gemeente loopt en of hier voldoende buffers voor aanwezig zijn. Uit uw eigen analyse blijkt dat de incidentele weerstandscapaciteit met € 11,9 miljoen ruim voldoende is om de ingeschatte incidentele risico's van € 1,9 miljoen op te kunnen vangen. De ratio is fors verbeterd ten opzichte van de situatie in 2015. De structurele weerstandscapaciteit is met circa € 1,1 miljoen niet voldoende om de structurele risico's van bijna € 1,4 miljoen op jaarbasis vanaf het begin volledig af te dekken. Wel biedt de omvang van de algemene reserves voldoende ruimte om daar binnen het meerjarenperspectief van vier jaar naar toe te groeien.

Solvabiliteit = eigen
vermogen /
balanstotaal

De solvabiliteitsratio van de gemeente Hellendoorn ligt lager dan het gemiddelde in Nederland

De verhouding tussen eigen vermogen en balanstotaal schommelt bij de gemeente Hellendoorn rond de 8,4%. Dit ligt lager dan het landelijke gemiddelde.

Netto schuldquote =
schulden / totaal saldo
baten

De schuldquote van de gemeente Hellendoorn

Gemiddeld hebben gemeenten in Nederland een schuldquote van 63,3%. De gemeente Hellendoorn heeft een hogere schuldquote. De schuldquote in 2016 is gedaald ten opzichte van 2015 doordat het saldo van baten en lasten iets is toegenomen, dit heeft een positief effect op de (netto) schuldquote. De schulden zijn ongeveer gelijk gebleven met het niveau 2015 dit in tegenstelling tot de verwachting dat er extra leningen aangetrokken zouden moeten worden voor de aanleg van de Noordzuidverbinding. Daarnaast wordt er ook ruim € 6 miljoen kort geld uitgezet.

Ratio grondexploitatie
= omvang voorraad/
totaal saldo baten

Ratio grondexploitaties ligt hoger dan het landelijke gemiddelde

Grondexploitaties zijn een risicovolle post voor gemeenten. Hoe lager deze ratio, hoe minder risico de gemeente over het algemeen loopt. Het kengetal is in 2016 ten opzichte van 2015 licht afgenomen. Dit heeft een gunstig effect op het risicoprofiel van de gemeente Hellendoorn. De afname in de ratio wordt met name veroorzaakt door:

- Gerealiseerde verkopen van € 3,2 miljoen waardoor de boekwaarde afneemt;
- Overboeking grond naar materiele vaste activa ter waarde van € 551.494 (worden niet meer ontwikkeld op korte termijn);
- Afboeken overmatige boekwaarde 1,7 miljoen.

5. Belangrijkste bevindingen 2016

5.1

Sociaal domein: controlebevindingen
Jeugd en WMO

5.2

Sociaal domein: controlebevindingen
PGB's

5.3

WNT-verantwoording

5.4

Grondexploitaties

5.5

Bevindingen IT

5.6

Controle naleving EU-
aanbestedingsregels

5.1 Bevindingen Sociaal Domein: Ontwikkelingen

Uitgaven sociaal domein bedragen in 2016 € 21 miljoen

Landelijk beeld: positieve ontwikkelingen in (interne) beheersing in het sociaal domein

Uitgaven Sociaal Domein 2016

De uitgaven van de gemeente Hellendoorn in het sociaal domein bedragen over 2016 € 21 miljoen. In hoofdlijnen is de volgende onderverdeling naar stromen te maken:

Onderdelen Sociaal Domein	Omvang in miljoen €
WMO (oud + nieuw)	5,9
Jeugdzorg	5,6
Persoonsgebonden budgetten (PGB's)	1,0
Uitvoeringskosten en overige	8,5
Totaal	21,0

Op de volgende sheets zullen wij onze bevindingen per stroom nader toelichten.

Ontwikkelingen in het Sociaal domein in 2016

In opdracht van het ministerie van BzK is eind 2016 een evaluatie gedaan van de uitkomsten van de controle in 2015 bij alle 393 gemeenten in Nederland. Daaruit bleken duidelijk de gevolgen van een hectisch transitiejaar in 2015. De helft van de gemeenten kreeg geen goedkeurende controleverklaring, het grootste deel hiervan kreeg een verklaring met beperking (43%) de overige een oordeelsonthouding (7%). Als gevolg van de transitie hebben 33% van de gemeenten de controleverklaring 2015 ná de deadline van 15 juli 2016 ontvangen.

Ons landelijk beeld is dat in 2016, over het algemeen, belangrijke verbeteringen te zien zijn in de interne beheersing van gemeenten met name door het op orde krijgen van de cliëntadministratie en het indiceren van de cliënten. Doordat in 2015 en 2016 alle cliënten zijn geïndiceerd en gedurende 2016 de cliëntadministraties op orde zijn gebracht hebben gemeenten meer inzicht in de cliënten en kosten. De algemene tendens lijkt daarbij dat de lasten van de PGB's dalen doordat gemeente meer inzetten op zorg in Natura. Wij verwachten dit jaar weer meer goedkeurende controleverklaringen, omdat gemeenten zich hebben ingespannen om meer grip te krijgen op de levering van de zorg door goede afspraken te maken met zorginstellingen of op andere wijze de prestatiecontroles uit te voeren.

5.1 Bevindingen Sociaal Domein: WMO en Jeugd

Resterende onzekerheid
WMO en Jeugdzorg:
€750.000,-

Onzekerheden zorg in natura: WMO en Jeugdzorg

Ten aanzien van de WMO en de Jeugdzorg heeft de gemeente Hellendoorn zorg ingekocht en instellingen gecontracteerd, de verantwoording van deze zorg vindt per zorginstelling op het niveau van de gemeente plaats. De gemeente Hellendoorn heeft met de grotere (> € 125.000) zorgaanbieders afspraken gemaakt omtrent oplevering van verantwoordingen voorzien van controleverklaringen. Naar de situatie per medio juni 2017 beschikte de gemeente slechts gedeeltelijk over verantwoordingen voorzien van controleverklaringen. Afgesproken deadlines met zorginstellingen worden niet in alle gevallen gehaald.

Uit onze controle blijkt dat van een aantal zorginstellingen nog onvoldoende controle informatie is ontvangen, waarmee kan worden onderbouwd dat voor de gefactureerde zorg ook daadwerkelijk prestaties zijn verricht. Er resteert daardoor een onzekerheid in onze controle. Voor een bedrag van € 750.000,- is geen onderbouwing ontvangen voor de prestatielevering. De gemeente heeft wel pogingen ondernomen om deze stukken te verkrijgen, maar dat is niet gelukt. Voorbeelden hiervan zijn zorginstellingen die failliet zijn en waarbij geen controleverklaring meer wordt verkregen. Tevens zijn ook niet-goedkeurende controleverklaringen ontvangen, waardoor voor deze bedragen ook geen zekerheid is verkregen.

Bovengenoemde bedragen hebben we overgenomen in het overzicht controleverschillen zoals opgenomen in hoofdstuk 2 van deze rapportage.

Interne beheersing kan
verbeterd worden

Interne Beheersing

Ten aanzien van de interne beheersing hebben wij in het kader van de managementletter gerapporteerd dat er aandachtspunten zijn binnen de processen hulp bij het huishouden, vervoersvoorziening en jeugdzorg ten aanzien van het toekennen van de zorg. Wij adviseren hier verdere prioriteit aan te geven en zullen de opvolging bij de interimcontrole 2017 meenemen.

5.2 Bevindingen Sociaal Domein: PGB's

Sociale Verzekeringsbank en uitvoering PGB administratie

In 2016 opnieuw afkeurend oordeel accountant SVB

Onzekerheid voor wat betreft de prestatievering PGB's

Advies 2017: aandacht blijven houden voor vaststellen prestaties

De gemeente is afhankelijk van de SVB

Met ingang van 2015 is uw gemeente verantwoordelijk voor uitvoering van de Persoonsgebonden Budgetten (PGB's) voor de Wmo en de Jeugdwet. Uitvoering hiervan vindt (verplicht) plaats door de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De SVB controleert zorgovereenkomsten, toetst facturen en declaraties en betaalt uit aan zorgverleners of andere instellingen. Uw gemeente verstrekt de beschikkingen PGB en is verantwoordelijk voor een adequate cliëntregistratie en het vaststellen van de prestatievering.

Uitkomsten accountantscontrole SVB: voor 2016 opnieuw een afkeurend oordeel

Uit de accountantscontrole 2016 bij de SVB blijkt dat landelijk sprake is van een afkeurend oordeel met een rechtmatigheidsfout voor de WMO van 34,18% (2015: 14,5%). Voor het onderdeel Jeugd is eveneens sprake van een afkeurend oordeel met een rechtmatigheidsfout van 33,9% (2015: 39,4%). De meest voorkomende getrouwheid en rechtmatigheidsfouten die de accountant van de SVB daarbij rapporteert zijn:

- Burgerservicenummer (BSN) ontbreekt of is incorrect overgenomen
- Type wet is niet of onjuist vermeld
- Er is sprake van ontbrekende of strijdige informatie in de zorgovereenkomst
- De originele factuur wijkt af van digitale declaratie of de factuur is niet nagestuurd
- De uitbetaling wijkt af van de factuur of de digitale declaratie
- Het uurtarief dat is gedeclareerd is hoger/lager dan dat op de zorgovereenkomst

Wij hebben een review gedaan en kunnen steunen op de werkzaamheden van de accountant van de SVB. Daarbij concluderen wij dat de formele fouten zoals geconstateerd bij de SVB geen impact hebben op het rechtmatigheidsoordeel over de jaarrekening 2016 van uw gemeente. Op de volgende sheet geven wij onze inschatting van de financiële / materiële fout weer.

Controle op de geleverde zorg in de vorm van PGB's

Gemeente Hellendoorn heeft zelf controles uitgevoerd om vast te stellen dat de zorg in de vorm van de PGB's ook daadwerkelijk is verstrekt (ofwel de zogenaamde prestatievering). Middels deze aanvullende controles is naar onze mening onvoldoende zekerheid verkregen inzake de prestatievering van de PGB's. Omdat niet alle prestatieverklaringen zijn getekend en / of geretourneerd door de cliënt.

Daarnaast merken wij op dat er in 2016 sprake is van de volgende ontwikkelingen ten aanzien van de PGB's:

- In 2016 is beter inzicht ontstaan in PGB- cliënten en zijn over het algemeen meer herindicaties uitgevoerd;
- In tegenstelling tot vorig jaar is geen sprake meer van een transitie met alle daaraan gerelateerde problemen;
- Wij constateren dat sprake is van afnemende financiële fouten bij het SVB;
- Mede door de herindicaties is hoeveelheid PGB's in 2016 afgenomen;
- Ondanks de omvang van de onzekerheden in 2015 hebben wij, terugkijkend, geen materiële fouten ontdekt over 2015.

Wij adviseren om maatregelen te treffen waardoor kan worden vastgesteld dat de zorg in de vorm van PGB's ook daadwerkelijk is geleverd.

5.2 Bevindingen Sociaal Domein: PGB's

Fout PGB's mede gebaseerd op projectbrieven

Meest waarschijnlijke financiële fout onder rapporteringstolerantie.

Financiële onzekerheid: € 335.000 (getrouwheid en rechtmatigheid)

Controleverschil PGB's

Geraamde fout in de Persoons Gebonden Budgetten

De SVB controleert zorgovereenkomsten, toetst facturen en declaraties en betaalt uit aan zorgverleners of andere instellingen. Zoals aangegeven heeft de SVB een afkeurende controleverklaring ontvangen. Om te kunnen inschatten wat dit betekent voor uw gemeenten, heeft de SVB begin 2017 aan elke gemeente een zogenaamde 'projectiebrief rechtmatigheid 2016' gestuurd.

Wij hebben een dossierreview uitgevoerd bij de accountant van het SVB. Op basis daarvan hebben wij onderscheid gemaakt tussen formele en financiële / materiële fouten, omdat alleen de laatste meewegen in het accountantsoordeel van uw gemeente. Op basis van de landelijke financiële foutpercentages hebben wij de financiële fouten voor de gemeente Hellendoorn bepaald. De totale fout is kleiner dan de door de raad vastgestelde rapporteringstolerantie en wegen wij derhalve niet mee in ons oordeel. Gezien de strekking van de verklaring van de SVB resteert nog wel een onzekerheid ten aanzien van de getrouwheid en rechtmatigheid van de verantwoorde PGB's die wij meenemen in ons oordeel.

De onzekerheid voor PGB's is als volgt bepaald:

PGB per categorie	Bestedingen 2016 (* € 1.000,-)	Financiële onzekerheid (getrouwheid en rechtmatigheid)
PGB WMO	657	230
PGB Jeugd	300	105
Totaal	957	335

Controleverschil verantwoording PGB's

Wel hebben wij geconstateerd dat de in de jaarrekening verantwoorde last niet aansluit op de laatst ontvangen informatie van de SVB. Dit betekent dat de verantwoorde last in de jaarrekening van de gemeente Hellendoorn € 205.000 te hoog is. Deze ongecorrigeerde fout hebben wij meegenomen in onze foutenevaluatie.

5.3 WNT-verantwoording

Bevindingen

WNT

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector, kortweg 'Wet normering topinkomens' of 'WNT' is vanaf 1 januari 2013 van kracht. Krachtens de WNT zijn bij algemene maatregel van bestuur, bij ministeriële regeling en in beleidsregels algemene regels en specifieke (sectorale) regels vastgesteld voor de maximale bezoldigingsbedragen van topfunctionarissen. Binnen de gemeente Hellendoorn gaat het hierbij om de functies van griffier en gemeentesecretaris. Hieronder vallen ook in het boekjaar afgetreden functionarissen.

Controle WNT-verantwoording

Door het WNT-team van BDO is de verantwoording van de gemeente Hellendoorn gecontroleerd. Hieruit kwam naar voren dat in een enkel geval de verantwoording niet juist was opgenomen. De bezoldiging sloot hierbij niet aan bij de controleberekening die is opgesteld op basis van de loonstaat. Daarnaast bleek de door de instelling berekende individuele bezoldigingsmaximum niet altijd correct opgenomen in de WNT-verantwoording.

Hierover hebben we contact gehad met de gemeente Hellendoorn. De verantwoording is door u vervolgens op gepaste wijze verwerkt.

5.4 Grondexploitatie verloop boekwaarden

De gemeente Hellendoorn heeft diverse grondexploitaties

Cijfermatig beeld
grondexploitaties en
belangrijkste
ontwikkelingen

De boekwaarde van de gronden is over 2016 afgenomen

Het verloop van de grondexploitaties in 2016 is als volgt geweest:

Complex	BW 1-1-2016	Vermeerderingen	Verminderingen	Winst	BW 31-12-2016
Lochter III	18.127	634	-700	-	18.061
Lochter III gemeentelijke kosten	125	201	-	-	326
Haarle	646	23	-3	-	666
Kruidenwijk Zuid fase 1	4.679	188	-150	-	4.718
Hellendoorn Noord fase 1	4.042	145	-545	-	3.642
Daarle West	223	36	-69	-	190
De Branderij	847	44	-299	-	592
Aan de Tuinen	3.051	267	-1.367	-	223
Hart van Noetsele	230	143	-127	-	246
Totaal	31.970	1.681	-3.260	-	28.664
Af verliesvoorziening:	-4.424				-1.382
Netto boekwaarde:	27.546				27.282

Aandachtspunten controle BDO

Bij onze controle hebben we aandacht gegeven aan onder andere de volgende zaken:

- Aanwezigheid van een raadsbesluit met de vaststelling van het grondexploitatiecomplex, inclusief grondexploitatiebegroting.
- De looptijd van een grondexploitatiecomplex mag maximaal 10 jaar bedragen (dit is nieuw met ingang van 2016).
- Jaarlijks zal een herziening van de grondexploitatiebegroting moeten plaatsvinden voorafgaand aan het opstellen van de jaarrekening.
- De toegestane toe te rekenen rente aan BIE moet worden gebaseerd op de daadwerkelijk te betalen rente over het vreemd vermogen. Dit betekent dat bij ontbreken van vreemd vermogen geen rente mag worden toegerekend aan BIE. Het is niet toegestaan om rente over het eigen vermogen toe te rekenen aan BIE.
- De disconteringsvoet die moet worden gehanteerd in de berekening van de contante waarde ten behoeve van het treffen van een verliesvoorziening voor negatieve grondexploitaties wordt voor alle gemeenten gelijk gesteld aan het maximale meerjarig streefpercentage van de Europese Centrale Bank voor de inflatie (2%).
- De ramingen en gehanteerde uitgangspunten van het college zijn door ons kritisch doorgenomen.

5.4 Grondexploitatie en schattingen door het college

De schattingen van het college en ons oordeel daarover

Wij kunnen instemmen met de schattingen die het college heeft gemaakt

Hieronder zijn in tabelvorm de belangrijkste schattingen samengevat die het college heeft gehanteerd bij het actualiseren van de grondexploitaties. Per onderdeel hebben wij aangegeven hoe wij op grond van onze controle aankijken tegen deze schattingen.

Schattingselement grondexploitatie	Beoordeling huidig boekjaar
Rentetoerekening en disconteringsvoet	☐ ☐ ☐
Gehanteerde grondprijzen	☐ ☐ ☐
Uitgiftetempo en looptijden	☐ ☐ ☒
Indexering en kosten/opbrengstenstijgingen	☐ ☐ ☐

- Conservatief
- Neutraal
- Optimistisch

Toelichting schattingen

Rentetoerekening en disconteringsvoet Voor de rentetoerekening en gehanteerde disconteringsvoet geldt dat is aangesloten bij de richtlijnen van het BBV. Er wordt jaarlijks 3% rente toegerekend aan de complexen.

Gehanteerde grondprijzen De grondprijzen die door de gemeente Hellendoorn worden toegepast zijn gebaseerd op gerealiseerde verkopen / overeengekomen contractuele verkoopprijzen.

Uitgiftetempo en looptijden De looptijden van de grondexploitaties zijn met uitzondering van het complex Hellendoorn Noord fase 1 gemaximeerd op 10 jaar. Voor complex Hellendoorn Noord fase 1 geldt een looptijd t/m 2030. Aandachtspunt blijft de uitgifteplanning van bedrijventerrein in relatie tot de hiervoor opgestelde prognoses, uit onderzoek provincie blijkt een planningsoverschot van 8,5 hectare. Hiervan is reeds 2,5 hectare afgeboekt, voor de overige 6 hectare zal gemeente Hellendoorn voor 2020 een aangepast plan moeten presenteren.

Indexering kosten en opbrengstenstijgingen In de exploitatie is rekening gehouden dat de kosten jaarlijks met 1,0% zullen stijgen en de opbrengsten met 0%.

5.4 Bevindingen grondexploitatie Hellendoorn Noord fase 1 en Kruidenwijk Zuid fase 1

Complex Hellendoorn Noord fase 1

Complex Hellendoorn Noord fase 1

Met ingang van 1 januari 2016 zijn wijzigingen in het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) van kracht ten aanzien van de waarderingsregels van gemeentelijke grondexploitaties. Dit naar aanleiding van de eerdere signalering van de commissie BBV dat de jaarrekeningen van gemeenten in Nederland mogelijk te weinig informatie bevatten over grondexploitaties. Tevens was het voor een goede invoering van de nieuwe vennootschapsbelastingplicht noodzakelijk richtlijnen te geven over de afbakening van grondexploitaties en de aan de grondexploitaties toe te rekenen kosten. De commissie BBV doet de stellige uitspraak dat de looptijd van grondexploitaties maximaal 10 jaar mag bedragen, tenzij hiervan gemotiveerd van is afgeweken. Deze motivatie moet zijn geautoriseerd door de raad, worden toegelicht in jaarrekening en ten aanzien van de langere looptijd voorzien zijn van risico- beperkende beheersmaatregelen.

Voor de locatie van Hellendoorn Noord fase 1 heeft dit aanzienlijke gevolgen, omdat voor dit project sprake is van een looptijd tot 2031. Wij constateren dat het college geen concreet voorstel heeft gedaan aan de raad inzake de looptijd van het project Hellendoorn Noord fase 1 met concrete beheersingsmaatregelen (alleen worden er vanaf 2016 geen opbrengsten meer geïndexeerd). De grondexploitatie is eveneens niet herrekend naar 10 jaren en er is ook geen berekening gemaakt van de mogelijke financiële impact hiervan.

Wij hebben de uitgangspunten van de grondexploitatie beoordeeld en constateren dat, op basis van het huidige plan voor Hellendoorn Noord fase 1, de parameters zijn onderbouwd en geanalyseerd. Probleem daarbij blijft echter de lange planningshorizon en, als gevolg daarvan, de inherente onzekerheid in deze parameters (met name verkoopverwachtingen en -fasering mede omdat de verkopen voor 2016 ook achter zijn gebleven op de raming). Mede daarom heeft de BBV nieuwe voorschriften gegeven en de stellige uitspraak gedaan dat de planningsperiode maximaal 10 jaar mag zijn.

Wij zijn van mening dat de schatting ten aanzien van de waardering van de grondexploitatie van Hellendoorn Noord fase 1 om bovengenoemde redenen niet juist is en de jaarrekening niet een getrouw beeld geeft. Omdat het college geen analyse heeft uitgevoerd rekening houden met de 10 jaarstermijn, hebben wij hier een inschatting gemaakt en beoordeeld wat het effect hiervan is op de jaarrekening 2016.

De gemeente hoeft vanaf 2027 voor het complex Hellendoorn Noord fase 1 bijna geen kosten woonrijpmaken meer te maken, waardoor de boekwaarde op 31-12-2026 € 2.185.000,- bedraagt. De boekwaarde per 31-12-2026 afgezet tegen het aantal m2 grond houdt een boekwaarde van € 228 per m2 in. Doordat op basis van de BBV-voorschriften onvoldoende beheersmaatregelen zijn getroffen dienen wij de boekwaarde per 31-12-2026 te waarderen op basis van landbouwwaarde (€ 5 per m2), hetgeen resulteert in een fout van € 2.137.000,-.

Complex Kruidenwijk Zuid fase 1

Kruidenwijk Zuid fase 1

Voor complex Kruidenwijk Zuid fase 1 geldt dat de gemeente sinds 2016 met de marktpartijen in een gerechtelijke procedure zit. Hierbij geldt dat vanuit de mediationpoging de gemeente werkt aan een vaststellingsovereenkomst. Vooral de exacte invulling met betrekking tot de afnameverplichting is momenteel onderwerp van gesprek. Wij hebben vastgesteld dat in de huidige complexberekening rekening wordt gehouden met deze uitkomst van deze mediationpoging, rekeninghoudend met de status van het mediation traject, het onderliggende contract en de overige verkregen controle informatie kunnen wij ons vinden in de huidige waardering.

5.4 Bevindingen grondexploitatie Lochter III

Planning verkopen bedrijventerreinen en de ramingen van de gemeente Hellendoorn.

In opdracht van de provincie en met de Twentse gemeenten is een berekening gemaakt van de vraag in de periode 2014 tot 2025. Voor het berekenen van de uitbreidingsvraag naar bedrijventerrein is rekening gehouden met de volgende factoren:

1. De ontwikkeling van de werkgelegenheid per sector (in arbeidsplaatsen);
2. Het aandeel van de werkgelegenheid op bedrijventerreinen per sector (de locatietypevoorkeur);
3. Het gemiddeld ruimtegebruik per werkzame persoon per sector (terreinquotiënt).

Op basis van deze raming is een actuele vertaling gemaakt van de vraag naar bedrijventerreinen (op basis van het aandeel in de historische uitgifte) voor de periode 1 januari 2016 tot 1 januari 2026, met een eerste doorkijk naar 2030. Uit de cijfers blijkt dat Twente voor de periode 2016-2026 een verschil in vraag en aanbod heeft aan bedrijventerreinen van 103 ha bij een versneld economisch scenario, en van 152 ha bij een gemiddeld economisch scenario. Voor de gemeente Hellendoorn is in dit onderzoek becijferd dat er een aanbod is van 26,5 hectare, maar een behoefte van 18 hectare, dus een overschot van 8,5 hectare. Waarbij wordt opgemerkt dat 2,5 hectare binnen een jaar moet worden gedeprogrammeerd. De gemeente levert 2,5 hectare “hard plangebied” in, te weten het woon/werkterrein Kruidenwijk Zuid, deze zijn bij fase 2&3 Kruidenwijk Zuid reeds afgeboekt.

Gemeente Hellendoorn gaat er van uit dat er weer behoefte is aan bedrijventerrein 't Lochter III. Op basis van de gemiddelde uitgifte in de gemeente over de afgelopen 15 jaar wordt gekozen voor de “versnelde uitgifte” wat voor Hellendoorn uitkomt op 1,9 hectare per jaar. Indien deze uitgifte werkelijk wordt behaald, hoeft er geen 6 hectare bedrijventerrein (tijdelijk) uit de markt gehaald te worden. Gemeente Hellendoorn verwacht op basis van de huidige ontwikkelingen en optanten dat afwaardering van deze 6 hectare niet noodzakelijk zal zijn. Mocht ondanks deze positieve verwachtingen de versnelde uitgifte niet worden behaald, dan moet de gemeente vóór 2020 een plan presenteren waarin deze 6 hectare tijdelijk worden ingevuld (ijskastconstructie met bijv. zonnepark) óf wordt 6 hectare onttrokken uit de plancapaciteit.

Door de gemeente Hellendoorn is op ons verzoek schriftelijk gemotiveerd hoe de huidige prognoses van de verkopen van bedrijventerreinen onderbouwd kan worden en waarom daarbij wordt afgeweken van de prognoses opgenomen in de rapportage van de provincie. Belangrijk in de argumentatie van het college is dat de huidige grondverkopen beter lopen dan wat geraamd is en dat weliswaar sprake is van een provinciaal overschot, maar dat dit niet per definitie één op één doorvertaald kan worden naar de gemeente Hellendoorn. Met de provincie moeten nog afspraken gemaakt worden over de periode 2020-2030. Het college verwacht dat rond 2020 het dan resterende aanbod niet meer leidt tot een overcapaciteit. Deze verwachting wordt mede onderbouwd op basis van concrete ontwikkelingen op korte termijn voor 2017.

Wij kunnen instemmen met de prognoses van het college. Een belangrijke overweging voor ons om in te stemmen met de gewijzigde prognoses van het college is het feit dat voor 2017 en voor 2018 meer hectares worden verkocht dan begroot en dat dit voorspoedig loopt. Desalniettemin blijft de huidige omvang van de boekwaarde van de bedrijventerreinen een financieel risico.

5.4 Bevindingen grondexploitatie Lochter III Gemeentelijke kosten

Complex Lochter III Gemeentelijke kosten

Complex Lochter III Gemeentelijke kosten

Als voorwaarde vanuit BBV voor het mogen verantwoorden van een aparte grondexploitatie geldt dat de raad in een apart raadsbesluit de grondexploitatie, inclusief grondexploitatiebegroting heeft vastgesteld. Wanneer dit echter niet het geval is, mogen er geen kosten worden geactiveerd en bijgeschreven worden op de voorraadpositie.

Gemeente Hellendoorn heeft ervoor gekozen de kosten die de gemeente op basis van de samenwerkingsovereenkomst Lochter III alleen voor haar rekening moet nemen apart te presenteren. Doordat dit in de jaarrekening als apart complex wordt gepresenteerd wordt niet voldaan aan de voorwaarde zoals hierboven vermeld.

Wij hebben deze presentatiewijze derhalve als presentatiefout aangemerkt. Deze heeft geen resultaat invloed omdat de voorziening met hetzelfde bedrag wordt opgehoogd.

5.4 Grondexploitatie: overboeking naar de MVA

De overige gronden zijn overgeboekt naar de materiële vaste activa

De overige gronden zijn overgeboekt naar de MVA.

Het BBV kent hiervoor een overgangsregeling tot en met 2019

Overige grond en hulpstoffen

De gemeente Hellendoorn heeft als gevolg van de wijzigingen in het BBV de gronden die nog niet in exploitatie waren genomen overgeboekt naar de materiële vaste activa. In de jaarrekening is dit toegelicht bij de toelichting op de balans. Totaal is een bedrag van € 551.494 overgeboekt van de balanspost voorraad naar de balanspost materiële vaste activa.

In het BBV is hierover het volgende bepaald: *“Huidige niet in exploitatie genomen gronden die per 1 januari 2016 uit exploitatie worden genomen worden zonder afwaardering omgezet tegen de boekwaarde per 1 januari 2016. Deze overgangsbepaling heeft een looptijd van 4 jaar. Uiterlijk 31 december 2019 moet een toets plaatsvinden op de marktwaarde van deze gronden tegen de geldende bestemming op het moment van de marktwaardetoets. Wordt daarbij een duurzame waardevermindering vastgesteld, dan moet dat uiterlijk 31 december 2019 leiden tot een afwaardering van deze gronden. Het is toegestaan om deze toets gedurende de overgangsperiode van 4 jaar voor de desbetreffende grondportefeuille uit te voeren, de boekwaarde te toetsen en zo nodig bij te stellen (af te waarden)”*.

Voor de gemeente Hellendoorn geldt dat de overige grond en hulpstoffen reeds waren gewaardeerd op agrarische waarde. Het risico dat als gevolg van de overgangsbepaling in het BBV nog een afwaardering moet plaatsvinden is daarom zeer gering.

5.5 Bevindingen IT

Uit onze IT audit blijkt dat we voor de controle niet kunnen steunen op de IT omgeving

<p>Belang van IT neemt toe. Om die reden is dit specifiek door ons beoordeeld</p>	<p>Getoetste aspecten automatiseringsomgeving gemeente Hellendoorn</p> <p>Bij onze controle hebben we de automatiseringsomgeving van de gemeente Hellendoorn beoordeeld. Daarbij is door ons aandacht besteed aan de volgende aspecten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Continuïteit en beschikbaarheid van kritieke systemen en applicaties: is dit voldoende geborgd? • Wijzigingenbeheer: komen wijzigingen in de IT omgeving en in software op beheerste wijze tot stand? • Logische toegangsbeveiliging: is beheer en toegang tot applicaties voldoende?		
<p>We kunnen voor de controle van de jaarrekening nog geen gebruik maken van de IT omgeving.</p>	<p>Detailbevindingen</p>		
	<p>Continuïteit</p>	<p>Wijzigingenbeheer</p>	<p>Logische toegangsbeveiliging</p>
	<p>VRiS is ondergebracht bij Tog Nederland en beschikt niet over certificerings- of beleidsdocumenten omtrent maatregelen voor fysieke toegangsbeveiliging</p>	<p>Gemeente Hellendoorn heeft géén formele procedures rondom wijzigingsbeheer voor Key2Finance/Corsa Invoice.</p>	<p>Informele procedures rondom het toekennen, wijzigen en intrekken van autorisaties in de verschillende applicaties. Hiervan vindt geen registratie plaats waardoor dit niet aantoonbaar is voor controledoeleinden.</p>
		<p>Van de updates in 2016 is geen vastlegging beschikbaar van de aanvraag tot wijzigen, het testen en het accepteren door de gebruikersomgeving.</p>	<p>Rechten worden niet toegekend op basis van een, vooraf met de organisatie afgestemd, rechtenmatrix.</p> <p>Voor Corsa Invoice, VRIS, Raet en Suite zijn de authenticatie instellingen onvoldoende.</p>
<p>We zijn tot de conclusie gekomen dat de borging op IT gebied nog onvoldoende is. De bevindingen zijn besproken met de gemeente Hellendoorn en van deze punten wordt bekeken hoe hierop verbeteringen doorgevoerd kunnen worden. Voor de jaarrekeningcontrole hebben we echter niet kunnen steunen op controles die in de applicaties plaatsvinden en konden we niet zondermeer uitgaan van de juistheid van het lijstwerk wat door de systemen is gegenereerd.</p>			
<p>Door ons zijn aanvullende werkzaamheden gepland en uitgevoerd vanwege deze bevindingen. Voor onze controle komen we daarbij tot de conclusie dat er weliswaar voor IT sprake is van belangrijke verbeterpunten, maar dat anderzijds ook sprake is van een goed georganiseerd proces omtrent het begrotings- en budgetbeheer. Voor onze controle steunen we ook deels op dit proces.</p>			

5.6 Controle naleving EU-aanbestedingsregels

Aangescherpte kaders voor de controle van EU-aanbestedingen

<p>Aangescherpte kaders voor de controle van EU-aanbestedingen</p>	<p>Wetgeving en kaders Gemeenten dienen de Europese en nationale aanbestedingsregels te volgen. De herziene Aanbestedingswet is vanaf 1 juli 2016 van kracht. Deze gewijzigde wet blijft de Aanbestedingswet 2012 heten. Deze wijzigingen zijn gedaan naar aanleiding van de nieuwe Europese aanbestedingsrichtlijnen die met de nieuwe Aanbestedingswet 2012 nu ook in de Nederlandse rechtsorde geïmplementeerd zijn. Inkopen van leveringen en diensten met een contractwaarde boven € 209.000 en werken boven € 5,2 miljoen moeten Europees worden aanbesteed.</p> <p>Een aantal opvallende wijzigingen ten opzichte van de eerdere Aanbestedingswet 2012 is:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Het Uniform Europees Aanbestedingsdocument (UEA) is van toepassing op zowel aanbestedingen boven als onder de Europese drempelwaarden. Het UEA komt in de plaats van het Nederlandse model Eigen verklaring; - EMVI is de verzamelnaam voor 3 gunningscriteria: beste prijs-kwaliteitverhouding (beste pkv/bpkv), levenscycluskosten (laagste kosten op basis van kosteneffectiviteit) en laagste prijs; - Vanwege het verdwijnen van het 2B-regime, is voor de inhuur van externen bijna altijd het volledige aanbestedingsregime van toepassing; - Voor sociale en andere specifieke diensten geldt een vereenvoudigde procedure; - Er is 1 licht regime voor concessieopdrachten voor werken en diensten. Kenmerkend is het vormvrije karakter. - De gewijzigde wet biedt meer mogelijkheden voor dialoog met de markt en meer ruimte voor het uitvragen van duurzame en innovatieve oplossingen; - Bij een niet-wezenlijke wijziging hoeft de aanbesteding niet opnieuw te worden uitgevoerd. Volgens de wet moet deze wijziging echter wel worden gepubliceerd; - Opdrachten boven de Europese drempelwaarden zijn vanaf 1 juli 2017 verplicht om de gehele aanbestedingsprocedure digitaal te laten verlopen.
<p>Uit onze controle blijken fouten ten aanzien van EU aanbestedingen</p>	<p>Toepassing van de aanbestedingsregels door de gemeente Hellendoorn De totale rechtmatigheidsfout als gevolg van onze controlewerkzaamheden bedraagt voor 2016 € 0,4 miljoen. Om die reden concluderen wij dat de maximale rechtmatigheidsfout met betrekking tot de Europese aanbestedingen € 0,4 miljoen bedraagt.</p> <p>Naast de geconstateerde financiële rechtmatigheidsfouten is geconstateerd dat van een aantal zogenaamde 2B-diensten de Europese aanbestedingsregels niet geheel zijn gevolgd. Op grond van deze regels dient de melding van de gunning van de betreffende dienst binnen bepaalde periode plaats te vinden. Aan deze voorwaarde van tijdig melden is voor de betreffende diensten niet voldaan. Het Ministerie van BZK / Platform Rechtmatigheid beschouwt het niet naleven van deze voorwaarde als een procedurefout die geen gevolgen heeft voor het rechtmatigheidsoordeel. De accountant dient deze procedurefout wel te rapporteren.</p>

5.6 Bevindingen APPA voorziening

De voorziening APPA is niet in overeenstemming met de BBV voorschriften

Vrijval voorziening oud-wethouders

De voorziening APPA is gevormd voor de pensioenverplichtingen van (oud) wethouders van de gemeente Hellendoorn. De voorziening is alleen bedoeld voor de wethouders die nog niet met pensioen zijn. De gehanteerde uitgangspunten op basis waarvan de voorziening is gevormd zijn toegelicht in de jaarrekening. De berekening is gevormd op basis van geactualiseerde actuariële berekeningen. Wij hebben deze berekening beoordeeld. Hierbij is gekeken naar maximaal acceptabele uitgangspunten voor de APPA-voorziening. Conform circulaire aanpassingen pensioenen en inhoudingen APPA is de rekenrente verlaagd naar 0,864%, wat door gemeente Hellendoorn correct is doorgevoerd.

In paragraaf 2.2. hebben wij een controleverschil gerapporteerd van € 2,4 miljoen. De grote omvang van dit controleverschil wordt veroorzaakt doordat gemeente Hellendoorn in 2015 een deel van de APPA-voorziening vrij heeft laten vallen. Dit betreft het deel van de voorziening dat bestemd is voor de oud-wethouders die reeds met pensioen zijn. Er is voor gekozen om de uitbetaling van de pensioenen vanuit de lopende begroting te dekken en niet meer vanuit de voorziening. Dit omdat de jaarlijkse pensioenlasten nagenoeg gelijk zijn. Deze verwerkingswijze is echter niet toegestaan op basis van het BBV. Vanaf het jaar 2013 moeten wethouders waarvoor een voorziening is opgebouwd daadwerkelijk worden bekostigd uit de voorziening (ook als ze met pensioen zijn gegaan). Hierdoor hebben wij het totale verschil van € 2,4 miljoen als tekortkoming aangemerkt, aangezien niet wordt voldaan aan het BBV. We willen benadrukken dat bovenstaande bevinding alleen betrekking heeft op de verslaggeving c.q. verwerking in de jaarrekening.

Bijlage A: Bevindingen SiSa-bijlage

Bijlage B: Onze controle

Bijlage A

Bevindingen SiSa-bijlage

Geen bevindingen
inzake de controle van
de SiSa-bijlage

Inleiding

Bij de jaarrekening wordt als bijlage de SiSa-verantwoording toegevoegd. De gemeente Hellendoorn heeft de rechtmatige totstandkoming van de SiSa-bijlage getoetst.

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit rapport over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die in 2016 in het kader van SiSa worden verantwoord. Wij doen dit middels een tabel, die ook moet worden opgenomen als geen fouten of onzekerheden zijn geconstateerd. Per regeling wordt aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd. Deze tabel hierna weergegeven.

Nr.	Specifieke uitkering of overig	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout / onzekerheid
OCW D9	Onderwijsachterstanden beleid 2011-2016 OAB	Geen	N.v.t.	N.v.t.
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2016	Geen	N.v.t.	N.v.t.
SZW G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeente 2016	Geen	N.v.t.	N.v.t.

Bijlage B

Onze controle

Scoping: doel en object van de controle

Het doel van de controle is het geven van een onafhankelijk oordeel of de financiële overzichten van de gemeente Hellendoorn, in alle van materieel belang zijnde opzichten, zijn opgesteld zijn in overeenstemming met het BBV.

Voor een uitgebreide beschrijving van onze aanpak verwijzen wij naar onze opdrachtbevestiging.

Materialiteit

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Bij onze controlewerkzaamheden hebben wij als uitgangspunt de door de raad vastgestelde toleranties gehanteerd. De raad heeft ons daarbij opgedragen om bij onze oordeelsvorming en rapportering uit te gaan van de hierna vermelde goedkeurings- en rapporteringstolerantie.

Op basis van het Besluit Decentrale Overheden (BADO) en onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 892.000. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Goedkeuringstolerantie	Goedkeurend	Beperking	Oordeelsonthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	≤ 1%	> 1% < 3%	-	≥ 3%
Onzekerheden in de controle (% lasten)	≤ 3%	> 3% < 10%	≥ 10%	-

Wij zijn met u overeengekomen dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 100.000 rapporteren, alsmede afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Onze controle richt zich tevens op de getrouwheid en rechtmatigheid van de informatie in de SiSa-bijlage van de jaarrekening. Voor SiSa gelden specifiek voorgeschreven rapporteringstoleranties die veelal lager zijn dan uw rapporteringstolerantie. Wij passen deze voorgeschreven SiSa-toleranties eveneens op correcte wijze toe.

Bijlage C: Onze urenbesteding

Urenbesteding en kwaliteit van onze dienstverlening

in het NBA-rapport 'In het publieke belang' is als maatregel opgenomen dat de accountant aan het toezichthoudend orgaan rapporteert hoeveel partner- en teamuren hij verwacht te besteden en heeft besteed aan de uitvoering van de controle. Het aantal partner, manager en team uren ten opzichte van de totaal bestede uren kan worden gezien als een indicator voor de kwaliteit van de uitvoering van de controle. In dat kader hebben wij in de hiernaast weergegeven tabel de hoeveelheid uren opgenomen die wij het afgelopen jaar verwachten te besteden en daadwerkelijk hebben besteed (inclusief de geraamde uren die wij nog verwachten te maken tot en met de afronding van de controle).

Team	Begroot	Werkelijk	Procentueel
Partner	31	45	5%
(junior) Manager	66	179	19%
Senior Assistent	140	380	41%
Assistent	108	331	35%
Totaal	345	935	100%

Uit de tabel blijkt dat de werkelijke urenbesteding meer dan verdubbeld is ten opzichte van de begroting. Dit komt door de volgende zaken:

- Het betreft een eerstejaarscontrole en dat is qua tijdsbesteding intensiever dan een controle waar de accountant al vaker een controle heeft uitgevoerd.

Verder zijn meer uren besteed aan de volgende onderdelen:

- Aanvullend afstemming oment grondexploitatie, WNT, voorziening APPA en EU aanbesteden
- Voor sociaal domein is nog sprake van een transitiefase. De gemeente Hellendoorn heeft er alles aan gedaan om op tijd en zoveel mogelijk zekerheid te krijgen bij de cijfers. Dit heeft de gemeente Hellendoorn en ook ons aanvullend tijd gekost.
- De bevindingen uit de controle van de interim en de IT audit leiden ertoe dat op een andere manier zekerheid verkregen moet worden en dit leidt tot aanvullende gegevensgerichte werkzaamheden wat niet was voorzien.

Bijlage D

Onze controle

Onafhankelijkheid	<p>Nederlands recht en overige beroepsregels, zoals de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO), vereisen dat wij onafhankelijk zijn ten opzichte van onze controle cliënten. Wij zijn van mening dat door ons is voldaan aan deze eisen.</p> <p>Wij bevestigen dat we geen giften >100 euro hebben gegeven aan dan wel aangenomen van de gemeente of haar personeel. Wij hebben de overige dienstverlening naast de controle van de jaarrekening beoordeeld aan de hand van onze beroepsregels en hebben geconcludeerd dat het type dienstverlening en de vergoeding onze onafhankelijkheid niet beïnvloeden.</p>
Fraude en non-compliance	<p>Onze controle is niet specifiek gericht op het ontdekken van fraude. Bij de planning en uitvoering van de werkzaamheden voor de jaarrekeningcontrole houden wij rekening met het risico dat de jaarrekening als gevolg van fraude en onregelmatigheden onjuistheden van materieel belang zou kunnen bevatten.</p> <p>Eén van de door ons uitgevoerde maatregelen is het bespreken van de mogelijke frauderisico's en mogelijke fraudesituaties op verschillende niveaus binnen de gemeente. Hiertoe hebben wij de mogelijke frauderisico's en de mogelijke fraudesituaties besproken met zowel de subcommissie controle en financiën, de verantwoordelijk wethouder en de concerncontroller. Deze besprekingen en onze controlewerkzaamheden hebben geen aanwijzingen voor materiële fraude opgeleverd.</p>
Geautomatiseerde gegevensverwerking en beveiliging persoonsgegevens	<p>Ingevolge artikel 2:393, lid 4 BW, dient de accountant in zijn verslag aandacht te besteden aan de bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Onze jaarrekeningcontrole is gericht op het geven van een oordeel omtrent de jaarrekening zelf en is niet primair gericht op het doen van uitspraken omtrent de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan.</p> <p>Wij hebben de automatiseringsorganisatie van de gemeente uitsluitend in het kader van de jaarrekeningcontrole beoordeeld. De jaarrekeningcontrole heeft geen tekortkomingen in de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking aan het licht gebracht.</p>

Nieuwe perspectieven

In de nieuwe economie doen kansen zich sneller voor dan ooit. Nieuwe spelregels geven een boost aan zakelijk werken. En een nieuwe generatie staat klaar om het anders te doen. Beter, slimmer, innovatiever. Wie succesvol wil ondernemen, moet zelf ook vernieuwen. Open staan voor verandering. En met open vizier kijken naar de mogelijkheden die voor ons liggen.

Nieuwe perspectieven, dát is wat BDO u wil bieden. En kan bieden, dankzij onze unieke combinatie van lokale marktkennis en een internationaal netwerk. Persoonlijke dienstverlening en een professionele aanpak. BDO helpt u graag om vanuit een andere invalshoek naar uw business te kijken. Zodat u de juiste beslissingen neemt om uw organisatie sterker, wendbaarder en succesvoller te maken. Of u nu een mkb-bedrijf, familiebedrijf, publieke organisatie of internationale onderneming bent.

BDO kijkt graag met u vooruit. Samen komen we tot nieuwe inzichten en nieuwe kansen in uw markt. Samen creëren we nieuwe perspectieven.

BDO Accountants & Adviseurs verleent vanuit 28 vestigingen in heel Nederland en met ruim 2.150 professionals diensten op het gebied van accountancy, belastingadvies en consultancy.

BDO adviseert ondernemingen in tal van branches en is sterk in de advisering aan het Nederlandse middenbedrijf, (semi-) overheidsinstellingen en familiebedrijven. Of het nu gaat om een controle van uw jaarrekening, de begeleiding van een ingewikkelde overname of een fiscaal advies op maat. In alle gevallen heeft u te maken met professionals. Zowel lokaal, regionaal, landelijk als internationaal. BDO maakt deel uit van het internationale BDO-netwerk (actief in 158 landen, meer dan 67.000 medewerkers wereldwijd) dat bestaat uit zelfstandige en onafhankelijke organisaties, die over de hele wereld onder de merknaam BDO actief zijn op het gebied van de zakelijke dienstverlening. Dat maakt ons in alle opzichten bijzonder betrokken. Kijk voor meer informatie op www.bdo.nl